

Å TALE I BILDER

EKSAMENSTEKST

VEBJØRN PEDERSEN • BA3, GRAFIKK OG TEGNING

KUNSTHØGSKOLEN I OSLO • 2022

Introduksjon

Slik skulle det bli oppfylt som er sagt ved profeten: Jeg vil åpne min munn og tale i bilder, fremsi det som har vært skjult siden verden ble til. (Mat 13,35, Det Norske Bibelselskapet, 1978)

Dette er kjente ord fra Matteus-evangeliet, som kortfattet beskriver vår Herre Jesus Kristi oppdrag på jorden. Verset har blitt stående sentralt i min kunstneriske praksis, og rommer på sett og vis den fundamentale problemstillingen jeg jobber med: hva er det som har vært skjult siden verden ble til, og hvordan skal det komme fram? Eller med andre ord, hva er det kristendommen prøver å fortelle oss?

Denne problemstillingen bearbeider jeg gjennom en utforskning av kristen ikonografi og symbolikk. Arbeidet utarter seg gjennom studier og parafraser av store verk fra kunsthistorien, især renessansen og barokken. Praksisen min spenner fra å jobbe med direkte kopiering av de originale verkene til mer abstraherte fortolkninger, alt ettersom hva jeg er ute etter og hvilket medium jeg jobber med.

Jeg veksler hovedsakelig mellom to forskjellige medier, oljemaleri og litografi. De originale verkene jeg jobber ut i fra fungerer som et rammeverk for utforskning av form og abstraksjon, og som et verktøy for å utvide mitt tekniske repertoar og mine materielle kunnskaper.

Arbeidene blir ender ofte opp som fragmenter eller oppløste speilinger av de originale motivene. Med denne oppløstheten problematiserer jeg mitt eget forhold til troen, historien og de store temaene den tar opp.

I denne teksten vil jeg gi noen eksempler på hvordan jeg behandler forskjellige fasetter av den grunnleggende problemstillingen og hvordan det henger sammen med hvordan jeg behandler materialene jeg jobber med.

Studier av håndverk og tematikk

En stor del av grunnen til at jeg jobber nærmest utelukkende med studier av andres verk er for å utvikle mine egne ferdigheter. Gjennom utdanningen min har jeg blitt stadig mer dratt mot den klassiske billedkunsten, mens det i selve studietilbudet har vært liten fokus på den. For å få det jeg selv ønsket ut av studietiden min har jeg i grunn vært nødt til å jobbe på denne måten.

Arbeidene mine er ikke bare studier i malerisk eller tegnerisk forstand, men også studier av tematikken de originale arbeidene omhandler. Ved å jobbe på den måten jeg gjør

får jeg anledning til å komme veldig tett på kunstnere og kunstverk som tar tak i mange av de samme tingene jeg selv er opptatt av.

I tillegg har jeg i de originale verkene jeg jobber etter et rammeverk å eksperimentere innenfor, noe jeg anser som en viktig del av mitt kunstneriske virke. Jeg prøver i hvert arbeid å gjøre noe jeg aldri har gjort før for å utvikle mitt eget repertoar. Det trenger ikke å være radikale og nyskapende grep i kunsthistorisk sammenheng, så lenge det er nytt for meg.

Oljemaleri – *Ecce Homo*

I oljemaleriet kan det for eksempel innebære eksperimentering med hvilken type grundering jeg bruker på flaten, eller hvilken fargetone jeg gjør undermaleriet i. I maleriet *Ecce Homo* [fig. 1], etter en følger av Guido Reni [fig. 2], har jeg blandet sagflis inn i malingen for å gjøre den mer pastos.

Jeg har tidligere gjort en kopi av en annen variant av samme motiv [fig. 3]. Her fokuserte jeg kun på å gjengi det originale motivet så godt jeg klarte. Men siden motivet har en såpass ikonisk kvalitet og gjenkjennelighet er det åpent for eksperimentering, og jeg hadde lyst å gjøre en ny versjon.

I den nyeste versjonen er ansiktet til Jesus voldsomt abstrahert med hjelp av sagflisen i malingen for å gi maleriet et mer voldsomt uttrykk som gjenspeiler volden han hadde blitt utsatt for på dette punktet i historien.¹

Denne forvrengningen av ansiktet hans taler også til hvordan Jesu budskap ble forvridt av de som søkte å forfølge ham; hans budskap om kjærlighet og tilgivelse var i fariseernes øyne noe som fordret en dødsdom av den mest brutale og ydmykende sort.

Verket går også inn i problemstillinger rundt framstillinger av Jesus. For det første ble han født for over 2000 år siden, så det er vanskelig å vite akkurat hvordan han så ut. For det andre var han Guds sønn (noen kristne mener han var Gud selv i menneskelig form). Hvordan kan man egentlig male Guds sønn?

Til sist tar verket opp hvordan vi i dag ser på ham, og kristendommen som sådan. Og kanskje enda viktigere hvordan jeg selv ser ham. Selv har jeg ikke vokst opp i et kristen miljø. Jeg var i flere år ateist, og anså religion som en plage på menneskeheten.

¹ «Se det menneske» (latin: *Ecce Homo*) er ordene brukt av Pontius Pilatus i Johannes-evangeliet da han presenterer den torturerte Kristus kronet med tornene for folket i Jerusalem kort tid før korsfestelsen. (Joh 19,5) Ordene har ofte blitt brukt som tittel til motiver som avbilder denne scenen.

Etter å ha funnet kristendommen igjen i voksen alder har hvordan jeg er ment se på religionens sentrale figur blitt en grunnleggende problematikk. Behandlingen av materialene i arbeidet prøver å adressere denne problemstillingen.

Utsnitt og detaljer – *O ye of little faith*

Å fokusere motivet rundt en detalj eller et utsnitt av forelegget er et grep jeg gjentatte ganger har brukt. Utsnittet skal ha som funksjon å belyse noe helt spesifikt.

Eksempelvis i oljemaleriet *O ye of little faith* [fig. 4] har jeg gjengitt en detalj fra Caravaggios *The Incredulity of Saint Thomas*, malt i 1602 [fig. 5]. Motivets er et tett utsnitt sentrert rundt Tomas' finger på vei inn i Kristi sår i siden. Som historien går ville ikke Tomas tro at Kristus hadde stått opp fra de døde etter korsfestelsen før han fikk se Jesus og ta på hans sår. (Joh 20,24-29)

Tittelen er et begrep som Jesus bruker om sine disipler når de tviler på hans budskap. I den norske oversettelsen fra 1930 heter dette begrepet «I lite troende».²

Verket tar opp spørsmål om hva som skal til for å tro på Gud. I kristendommen er konflikten mellom ens verdslige begjær, altså ens tilknytning til det som er *av* verden og ens forhold til Gud en sentral problemstilling. Som det så eksplisitt står i Johannes' første brev:

«Elsk ikke verden, heller ikke det som er i verden! Den som elsker verden, har ikke kjærligheten til Faderen i seg. For alt her i verden – sanselig begjær og øynenes lyst og hovmodig skryt på grunn av rikdom – det er ikke av Faderen, men av verden. Og verden forgår med alt sitt begjær, men den som gjør Guds vilje, blir til evig tid.» (1 Joh 2,15-17)

Det tette utsnittet fokusert rundt det originale motivets mest kjødelige detalj og historien motivet er knyttet til prøver kombinert med verkets tittel å belyse denne problematikken direkte.

Litografi – *Angående Treenigheten*

Istedenfor å jobbe med mer direkte kopiering eksperimenterer jeg i litografiet gjerne med hvordan jeg gjengir det originale motivet. Altså hvor grafisk og abstrahert formen skal være. I litografiet *Angående Treenigheten* [fig. 6] har jeg valgt å gjengi hele den originale komposisjonen, men i langt mer abstrahert form enn originalen.

Motivet er fra *Landauer alteret* (også kjent som *The Adoration of the Trinity*) malt av Albrecht Dürer mellom 1509 og 1511. [fig. 7].

² Eksempelvis i Mat 6,30

I Dürers originale verk ser man Treenigheten omkranset av engler og helgener, og motivet kan lett tolkes som slags en visjon av Guds rike. I min versjon er figurene nærmest totalt abstrahert, og gjort uklare. Denne uklarheten reflekterer min egen uvitenhet om *hva* Guds rike er, og hva det vil si å tilhøre det.

Litografi – Johannes Døperens Hode

Til avgangsprosjektet mitt hadde jeg lyst til å runde av grafikk-studiet med å utfordre meg selv innenfor litografiet. Tidligere har jeg for det mest holdt meg til å trykke i kun sort-hvitt, men her hadde jeg lyst til å introdusere et stort spekter av farger.

Etter mye om og men landet jeg etter hvert på å lage en stor serie med Johannes Døperens hode på et fat som motiv [fig. 8]. Motivet er en detalj hentet fra Guido Renis *Salome with the Head of John the Baptist*, malt ca. 1638-39 [fig.9].

Serien er inspirert av René Girards dyptgående analyse av historien om profetens halshugging i boken *Syndebukken*, publisert i 1982.³

I utgangspunktet ville jeg gjengi hele det originale motivet, på en relativt lik måte som jeg gjorde i *Angående Treenigheten*. Jeg fant etter hvert ut at jeg bare ville gjengi profetens avkappede hode og fatet det ligger på. Det gir arbeidet en mer ikonisk kvalitet og gjør det sånn sett mer åpent for eksperimentering med grafiske kvaliteter og fargeflater, heller enn detaljrikdom. Hovedtegningen er i tillegg gjengitt på langt mer grafisk vis enn det originale oljemaleriet.

I stedet for å trykke motivet i et opplag har jeg valgt å trykke motivet i 50 unike fargevarianter der hver fargevariant eksisterer i kun et eksemplar. Dette er ukonvensjonelt i litografi-faget, men er gjort for å i størst mulig grad kunne eksperimentere med forskjellige fargekombinasjoner.

Konklusjon på teksten

Hva som har svært skjult siden verden ble til skal jeg ikke prøve å besvare i denne teksten. Det ville vært en nytteløs affære, da det er noe jeg selv sitter å lurer på, derav problemstillingen. Det jeg derimot har prøvd å gjøre er å beskrive hvordan jeg bearbeider denne problemstillingen gjennom eksemplene jeg har gitt.

Jeg har en rekke teologiske, eksistensielle og etiske spørsmål som jeg går rundt og funderer på i mitt daglige liv, så problemstillingen opptar meg ikke bare i det kunstneriske. Sånn sett er den kunstneriske prosessen en del av min egen søken etter svar.

³ Girard, René. 1982. *Syndebukken*. Oversatt av Thomas Lundbo. Oslo: Teori og Praksis (s.183-214)

Denne søken kommer til uttrykk gjennom at mine tanker og refleksjoner rundt spørsmålene jeg går med får komme sammen med materialene jeg jobber med og blir gitt en fysisk form. Hvert arbeid blir en egen liten milepæl på min egen reise, og får danne en liten detalj i *det store bildet*, om du vil, som er min forståelse av ting.

Når jeg først begynte å utforske kristen ikonografi og symbolikk det første semesteret mitt på Kunsthøgskolen var det med en følelse av å være nesten overveldet av størrelsen av det. «Hva er det jeg har gjort?» tenkte jeg. «Det er jo så stort at dette vil jeg aldri bli helt ferdig med.»

Men, det at det er så stort gjør jo også at det er en utrolig rik tematikk. Som en god venn og kollega av meg sa kan jeg jobbe med dette resten av livet mitt, om jeg så vil. Om det er noe jeg faktisk kommer til å gjøre kan jeg ikke forutse. Men jeg har i hvert fall funnet en problemstilling som jeg kan fortsette å komme tilbake til, nettopp fordi den rommer helt grunnleggende eksistensielle spørsmål.

Bilder

Fig. 1

Vebjørn Pedersen. *Ecce Homo*. 2021-22. Olje og sagflis på grunnet kryssfinér. 25 x 20 cm (motiv).

Fig. 2

Etter Guido Reni. *Head of Christ Crowned with Thorns*. Mellom 1640 og 1749. Olje på tre. 56 x 42.8 cm. NG271. National Gallery. 19. april, 2022. [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Guido_Reni_\(1575-1642\)_after_-_Head_of_Christ_Crowned_with_Thorns_-_NG271_-_National_Gallery.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Guido_Reni_(1575-1642)_after_-_Head_of_Christ_Crowned_with_Thorns_-_NG271_-_National_Gallery.jpg)

Fig. 3

Vebjørn Pedersen. *Ecce Homo*. 2021. Olje på grunnet bokpapp. 26.5 x 21.5 cm (motiv).

Fig. 4

Vebjørn Pedersen. *O ye of little faith*. 2021. Olje på grunnet kryssfinér. 16.5 x 14 cm (motiv).

Fig. 5

Michelangelo Merisi da Caravaggio. *The Incredulity of Saint Thomas*. Ca. 1602. Olje på lerret. 106.9 x 146 cm. Sanssouci Picture Gallery. 19. April, 2022. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Caravaggio_-_The_Incredulity_of_Saint_Thomas.jpg

Fig. 6

Vebjørn Pedersen. *Angående Treenigheten*. 2020. Litografi. 18 x 16.5 cm (motiv).

Fig. 7

Albrecht Dürer. *Allerheiligenbild* ("Landauer Altar"). 1511. Olje på plate. 135 x 123 cm. Kunsthistorisches Museum. 19. april, 2022. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Albrecht_D%C3%BCrer_003.png

Fig. 8

Vebjørn Pedersen. Utvalg fra serien *Johannes Døperens hode*. 2022. Litografi. 56 x 76 cm (hvert motiv)

Fig. 9

Guido Reni. *Salome with the Head of John the Baptist*. Ca. 1638-39. Olje på lerret. 134 x 97 cm. Galleria Nazionale d'Arte Antica di Palazzo Corsini. 19. april, 2022.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Reni,_Guido_-_Salome_with_the_Head_of_John_the_Baptist_-_1630-1635.jpg

Referanseliste

1. Girard, René. 1982. *Sydebukken*. Oversatt av Thomas Lundbo. Oslo: Teori og Praksis.